

NEZVANI AN PREVOD

PREDMET KOPRIVICA protiv CRNE GORE

(Predstavka br. 41158/09)

PRESUDA

(Osnovanost)

STRAZBUR

22. novembar 2011.

Ova presuda postaje konačna pod uslovima propisanim u članu 44. stav 2. Konvencije. Presuda može biti predmet redakcijskih izmjena.

U predmetu Koprivica protiv Crne Gore,

Evropski sud za ljudska prava (četvrto odjeljenje), zasjedaju i u vijeću u sastavu: Nicolas Bratza, *Predsjednik*; Lech Garlicki, David Thór Björgvinsson, Päivi Hirvelä, Zdravka Kalaydjieva, Nebojša Vučinić, Vincent A. De Gaetano, *sudije*; i Fato Araci, *Zamjenik sekretara odjeljenja*,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 3. novembra 2011. godine, donijelo je sljedeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

PROCEDURE

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 41158/09) protiv Crne Gore, koju je Sudu prema članu 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: "Konvencija"), podnio državljanin Crne Gore, g-din Veseljko Koprivica (u daljem tekstu: "Podnosilac predstavke"), 31. jula 2009. godine.
2. Podnosioca predstavke je zastupao g-din R. Prelevi, advokat iz Podgorice. Vladu Crne Gore je zastupao agent, g-din Z. Pažin.
3. Podnosilac predstavke se žalio da je, shodno članu 10. Konvencije, konačnom presudom donešenom protiv njega od strane parničnog suda prekršeno njegovo pravo na slobodu izražavanja.
4. Predsjednik četvrtog odjeljenja Suda odlučio je da 10. maja 2010. obavijesti Vladu o ovoj predstavci. Takođe je odlučeno da se meritum i dopuštenost ispituju istovremeno (u skladu s članom 29. stav 3. Konvencije).

INJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Podnosilac predstavke je rođen 1948. godine i živi u Podgorici.
6. Injenice predmeta, kako su ih stranke iznijele, mogu se sumirati na sljedeći način.

A. Članak i proistekli parnični postupak

7. Dana 24. septembra 1994. godine, objavljen je članak pod nazivom „Šesnaest“ u tadašnjem crnogorskom nedjeljniku *Liberal*, koji je bio opozicija Vladi. Članak, kojeg je

NEZVANI AN PREVOD

napisao specijalni dopisnik iz Haga, najavio je da će mnogim novinarima iz bivše Jugoslavije biti suđeno pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju („ICTY“) zbog huškanja na ratne zločine, uključujući i šesnaest novinara iz Crne Gore.

Članak imenuje dva novinara iz ICTY koji su navodno pripremili dosije i priložili listu imena šesnaest novinara kojih se taj dosije tiče. Podnosilac predstavke u ovom predmetu je bio glavni i odgovorni urednik *Liberala*, dok je osnivač nedjeljnika bila istaknuta opoziciona partija u to vrijeme.

8. Dana 27. oktobra 1995. godine, jedan od šesnaest novinara čije ime se pojavilo u članku („tužitelj“), a koji je bio urednik u državnom mediju, podnio je tužbu za oštećenje protiv podnosioca predstavke i osnivača nedjeljnika. Tužitelj je obrazložio da su tvrdnje, sadržane u članku, a kasnije ponovljene u drugim medijima u zemlji i inostranstvu, neistinite, te da su nanijele štetu njegovoj časti i ugledu. Priložio je primjerak dnevnih novina *Politika*, objavljenih 27. septembra 1994. godine, kako bi potkrijepio svoje tvrdnje da su pomenuti navodi preneseni kroz druge medije.
9. Dana 29. maja 2002. godine, ICTY je obavijestio Osnovni sud u Podgorici da nije posjedovao nikakve informacije koje se tiču tužitelja.
10. Tokom parničnog postupka, podnosilac predstavke je zadržao stav da se pouzdao u informacije koje je nedjeljniku obezbijedio specijalni dopisnik. Komentarišući i ICTY izjavu, ipak, podnosilac predstavke je kazao:
„Ne interesuje me nepostojanje postupka protiv [tužitelja], sadržaj ICTY... pisma, ili da li je [tužitelj] na toj listi. Lično sam svjedočio [njegovom] radu dok je bio glavni urednik [medija u pitanju] tokom izvještavanja o dubrovačkoj operaciji...“.
11. Dana 17. maja 2004. godine, Osnovni sud je presudio djelimično u korist tužitelja, naloživši podnosiocu predstavke i osnivaču u nedjeljnika, da solidarno plate tužitelju iznos od 5,000 EUR na ime naknade nematerijalne štete. Na osnovu ICTY izjave, sud je odlučio da objavljene tvrdnje nisu istinite, te da podnosilac predstavke nije bio zainteresovan za njihovu vjerodostojnost. Sud je odbio saslušanje autora članka, smatrajući to nepotrebnim u svjetlu informacija pruženih od strane ICTY. Sud je smatrao da je predlogom da se sasluša autor, podnosilac predstavke htio odugovlačiti postupak pošto nije znao ta adresu dopisnika. Ni u kom slučaju, autor nije pomenuo u svom tekstu broj dosijea, datume ili bilo koji drugi datum koji bi na uvjerljiv način potkrijepili vjerodostojnost informacije. Sud je smatrao da podnosilac predstavke nije smio da dozvoli objavljivanje netačnih informacija, jer to predstavlja zloupotrebu slobode izražavanja, te da je prvo morao provjeriti tačnost informacije, umjesto pokazanog bezrezervnog povjerenja u dopisnika. Sud je dalje smatrao da lična stanovišta i ubježenja nisu mogla opravdati objavljivanje takvih informacija i zaključio da su date tvrdnje nanijele štetu časti i ugledu tužitelja.
12. Oboje, tužitelj i podnosilac predstavke, žalili su se protiv presude. Tužitelj se posebno žalio da je određena visina naknade štete niska. Podnosilac predstavke je, u svoje ime, osporavao da bi on kao glavni i odgovorni urednik trebao biti smatran odgovornim za objavljivanje informacije sumnjive vjerodostojnosti. On je predložio da je informacija bila od posebnog značaja za javnost i predložio dodatne dokaze, odnosno da sud sasluša njegovog kolegu kao dodatnog svjedoka, jer je bio prisutan kada je faksom stigla sporna informacija, a kojeg je konsultovao da li da objavi ili ne objavi informaciju, te da pogleda dokumentarni film iz 2004. godine, emitovanog od strane istog medija čiji je glavni

NEZVANI AN PREVOD

urednik ranih 1990-tih bio upravo tužitelj, a koji je navodno sadržavao nepovoljne napomene po tužitelja i njegov svojevremeni rad.

13. Dana 14. marta 2008. godine, Viši sud u Podgorici je pove ao iznos štete na 10,000 EUR i procijenio troškove parni nog postupka na 5,505 EUR. Tim inom, Sud je potvrdio mišljenje Osnovnog suda, dodaju i da je podnosilac predstavke morao biti više kocentrisan na ta nost objavljenih informacija, nego na njihovo brzo objavljivanje. Sud je procijenio da vjerodostojnost tvrdnji nije mogao utvrditi podnosilac predstavke konsultacijom autora lanka ili drugog kolege, ve samo pouzdanim dokazima, koji su nedostajali u ovom predmetu. Dalje je Sud smatrao da je, shodno zakonskim propisima koji su bili na snazi u vrijeme objave lanka, glavni urednik, izme u ostalog, tako e mogao biti smatran odgovornim za objavljivanje neta nih informacija (vidjeti paragraf 32. u donjem dijelu teksta). Sud nije razmatrao dokumentarni film na koji se pozivao podnosilac predstavke.
14. Dana 6. novembra 2008. godine, Vrhovni sud u Podgorici je izmijenio presudu Višeg suda, smanjivši presu enu štetu i troškove na iznose od 5,000 EUR i 2,677.50 EUR.

B. Izvršni postupak

15. Dana 5. juna 2009. godine, Osnovni sud je odredio pla anje iznosa koje je presudio Vrhovni sud.
16. Dana 17. novembra 2009. godine, Osnovni sud je izdao dodatni nalog u kojem je precizirano da bi isplatu trebalo vršiti redovnim prenosom polovine zarade podnosioca predstavke, koju je zara ivao u drugom nedjeljniku.
17. Dana 17. novembra 2010. godine, nakon zahtjeva podnosioca predstavke, Osnovni sud je obustavio izvršenje presude Višeg suda. Istovremeno, Sud je potvrdio da je iznos koji se duguje presudio Vrhovni sud, a koji treba platiti tužitelju regularnim prenosom polovine zarade podnosioca predstavke.
18. Do 14. oktobra 2011. godine, podnosilac predstavke je tužitelju platio 852.99 EUR ukupno.

C. Druge relevantne injenice

19. Od marta 2005. godine, osniva nedjeljnika je prestao da postoji, pa je podnosioc predstavke ostao jedini dužnik.
20. Penzija podnosioca predstavke izme u 2004 i 2008. godine je varirala izme u 170 i 300 EUR.
21. Prosje no mjese no primanje u Crnoj Gori, kada su donošene relevantne doma e odluke, iznosilo je 195 EUR 2004-e i 416 EUR 2008. godine. Finansijski brokeri su imali najviša primanja, u prosjeku 354 EUR 2004-e i 854 EUR 2008. godine.¹
22. U dosijeu predmeta ne postoje primjerci lanaka koje se odnose na osporene informacije, a koje su objavili drugi mediji, osim primjerka dijela lanka koji je objavljen u *Politici* (vidjeti iznad paragraf 8.).
23. Na dan koji nije preciziran, nakon što je sporni lanak objavljen, još jedan novinar sa liste od šesnaestorice novinara podnio je privatnu krivi nu tužbu protiv podnosioca predstavke radi klevete. Dana 20. septembra 1995. godine, Osnovni sud je proglasio podnosioca predstavke krivim i naložio mu da plati kaznu od 800 dinara (DIN) i troškove u iznosu od 100 dinara 23. novembra 1999. godine, Viši sud je obustavio krivi ni postupak jer je

NEZVANI AN PREVOD

nastupila zastara krivi nog gonjenja u me uvremenu. U dosijeju predmeta ne postoje informacije da li su ostali novinari, ija se imena pojavljuju u lanku, pokrenuli postupke, bilo parni ne ili krivi ne, protiv podnosioca predstavke.

II. RELEVANTNO DOMA E PRAVO I PRAKSA

A. Ustav Crne Gore iz 2007 (objavljen u Službenom listu Crne Gore, broj 1/07)

24. Relevantne odredbe Ustava su sljede e:

lan 47

„Svako ima pravo na slobodu izražavanja....

Pravo na slobodu izražavanja može se ograni iti samo pravom drugoga na dostojanstvo, ugled i ast....“

lan 147 stav 1 i 2

Zakon... ne može imati povratno dejstvo.

Izuzetno, pojedine odredbe zakona mogu imati povratno dejstvo ako to zahtijeva javni interes....

lan 149

Ustavni sud e....

(3) ... [odlu ivati] ... o ustavnoj žalbi... [podnesenoj u pogledu navedenog]... povrede ljudskih prava ili sloboda zajam enih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava...“

25. Ustav je stupio na snagu 22. oktobra 2007. godine.

A. Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore, (objavljen u Službenom listu Crne Gore, broj 64/08)

26. lan 34, izme u ostalog odre uje da se odluke po ustavnoj žalbi mogu objavljivati u „Službenom listu“, dok se moraju objavljivati na internet stranici Ustavnog suda.

27. lanovi 48 – 59 obezbje uju dodatne detalje koji se ti u postupka ustavne žalbe. Posebno, lan 56 odre uje da kada Ustavni sud utvrdi da je povrije eno ljudsko pravo ili sloboda, usvoji e ustavnu žalbu, u cjelini ili djelimi no, i predmet vratiti na ponovni postupak organu koji je donio poništenu odluku.

28. Ovaj Zakon je stupio na snagu u novembru 2008. godine.

**C. Poslovník Ustavnog suda Crne Gore
(objavljen u Službenom listu Crne Gore, broj 33/09)**

29. Član 93(2) obezbjeđuje javnost rada suda, između ostalog, objavljivanjem odluka u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici Ustavnog suda.

**D. Zakon o obligacionim odnosima
(objavljen u Službenom listu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije
– broj 29/78, 39/85, 45/89, 57/89
i Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije - broj 31/93)**

30. Član 198 reguliše odgovornost za materijalnu štetu koju izaziva lice povredom ugleda drugog lica ili iznošenjem ili prenošenjem neistinitih navoda, pri čemu je to lice znalo ili moralo znati da su ti navodi bili neistiniti.
31. Članovima 199-200, između ostalog se propisuje da svako ko je pretrpio duševne bolove zbog povrede časti ili ugleda može, u zavisnosti od trajanja i intenziteta, tužiti radi novčanane nadoknade pred parničnim sudom i, dodatno, zahtijevati druge forme pravnog zadovoljenja, „koje bi mogle“ pružiti adekvatnu nematerijalnu nadoknadu.

**E. Zakon o javnom informisanju
(objavljen u Službenom listu Republike Crne Gore, broj 56/93)**

32. Član 62 nalaže da ako se u javnom glasilu objavi neistinita informacija, kojom se narušava ugled ili interes drugog lica, zainteresovano lice ima pravo na tužbu nadležnom sudu za naknadu štete protiv autora, glavnog i odgovornog urednika, osnivača i izdavača javnog glasila.

**F. Zakon o medijima (objavljen u Službenom listu Republike Crne Gore,
broj 51/02 i 62/02; Službenom listu Republike Crne Gore 46/01)**

33. Član 20 Zakona nalaže da ako medij objavi programski sadržaj kojim se vrijeđa čast ili integritet pojedinca, zainteresovano lice ima pravo na tužbu nadležnom sudu za naknadu štete protiv autora i osnivača medija u pitanju.
34. Ovaj Zakon je stupio na snagu 2002. godine.

G. Relevantna domaća i sudska praksa²

35. Do 21. jula 2011. godine, ukupno 705 ustavnih žalbi je ispitano od strane Ustavnog suda: među njima 351 je odbijena na proceduralnoj osnovi, 333 su odbijene po osnovanosti, u 3 predmeta postupci su obustavljeni, a u 4 predmeta ispitivanje je odloženo. Do istog

NEZVANI AN PREVOD

datuma, 14 ustavnih žalbi je prihvaćeno, prva od njih 8. jula 2010. godine; ova odluka je objavljena u Službenom listu 26. novembra 2010. godine.

36. Jedan dokument, koji sadrži 77 odluka donesenih tokom 2009. godine, objavljen je na internet stranici Ustavnog suda bez preciziranog datuma u 2010. godini. Još jedan dokument koji sadrži 205 odluka, od kojih je 337 doneseno u 2010., objavljen je na internet stranici bez preciziranog datuma nakon 17. maja 2011. Do 21. jula 2011. godine, nijedna od 291 odluka donesenih u 2011. godini nije objavljena na internet stranici Ustavnog suda.
37. Do istog datuma, 13 odluka je objavljeno na internet stranici Ustavnog suda i u tih 13 odluka prihvaćene su ustavne žalbe.

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 10. KONVENCIJE

38. Podnosilac predstavke se žalio, prema članu 10 Konvencije, da mu je povrijeđeno pravo na slobodno izražavanje, kao rezultat pravosnažne presude parnog suda donesene protiv njega.

39. Član 10. glasi:

„1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice...

2. Pošto korišćenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu... radi zaštite ugleda ili prava drugih.... „

A. Osnovanost

1. Podnesci strana

40. Vlada je zadržala stav da podnosilac predstavke nije iscrpio sve domaće pravne lijekove na snazi. Posebno, nije podnio ustavnu žalbu.
41. Podnosilac predstavke je tvrdio da ustavna žalba nije bila djelotvoran pravni lijek. Ostao je pri stavu da je postupak odlučivanja po ustavnoj žalbi trajao predugo, prosječno dvije godine. Dalje je prigovorio da čak i kad bi se takva žalba usvojila, Ustavni sud bi samo mogao da poništi osporenu odluku i naloži da se predmet vrati na ponovni postupak, dok bi on morao voditi drugi niz postupaka kako bi zadobio pravedno zadovoljenje za svu štetu koju je prouzrokovala odluka na snazi protiv ustavnih odredbi.

2. Relevantni principi

NEZVANI AN PREVOD

42. Sud ponavlja da je, prema ustanovljenoj sudskoj praksi, svrha doma ih pravnih lijekova sadržanih u članu 35 stav 1 Konvencije, da dozvoli stranama ugovornicama mogućnost prevencije ili ispravljanja navodnih povreda prije nego li se podnesu Sudu. Ipak, jedini lijekovi koji se mogu koristiti su oni djelotvorni.
43. Obavezuju e je za Vladu, koja tvrdi da pravni lijek nije iscrpljen, da dokaže da je je lijek bio djelotvoran, dostupan u teoriji i praksi u relevantno vrijeme, drugim riječi ima, da je bio dostupan lijek može da obezbijedi pravno zadovoljenje u pogledu žalbi podnosioca predstavke i ponudi prihvatljive izgleda ka uspjehu. Ipak, onog trenutka kada je taj teret dokazivanja zadovoljen, na podnosiocu predstavke je da ustanovi da je lijek od strane Vlade ustvari bio iskorišten ili je iz nekog razloga bio neadekvatan ili neefikasan u odre enim okolnostima predmeta ili da su postojale posebne okolnosti koje osloba aju njega ili nju od zahtjeva (vidjeti *Akdivar i drugi protiv Turske*, 16. septembar 1996, stav 65, *Izveštaji o presudama i odlukama 1996-IV*).
44. Sud napominje da primjena ovog propisa mora imati propisanu nadoknadu za kontekst. Shodno tome, Sud potvr uje da član 35 stav 1 mora biti primjenjivan sa izvjesnim stepenom fleksibilnosti i bez pretjerane formalnosti (vidjeti *Akdivar i drugi protiv Turske*, gore navedeno, stav 69.).

3. Procjena Suda

45. Sud napominje da nakon njihovog uvo enja u oktobru 2007. godine, ustavne žalbe su sistematski odbijane ili odbacivane do jula 2010. godine, kada je donesena prva odluka kojom je usvojena žalba, a koja je objavljena nakon više od etiri mjeseca kasnije.
46. Sud dalje napominje da do 31. jula 2009. godine, dana kada je podnosilac predstavke podnio žalbu ovom Sudu, nije usvojena nijedna ustavna žalba, niti su donesene odluke odmah po donošenju bile dostupne javnosti, iako je ustavna žalba ve postojala otprilike godinu i devet mjeseci. Takva situacija se nastavila do nepreciziranog datuma u 2010., sa ve inom odluka koje nisu bile dostupne javnosti ak ni nakon tog vremena. Pošto je podnosilac predstavke podnio svoju predstavku Sudu prije nego li je objavljena bilo koja odluka Ustavnog suda, i pošto se pitanje o iskorištenosti pravnih lijekova normalno odre uje datumskom odrednicom podnošenja predstavke, Sud smatra da podnosilac predstavke nije bio obavezan da iskoristi ovaj na in pravnog zadovoljenja prije obra anja Strazburu (vidjeti, *mutatis mutandis*, *Vin i i drugi protiv Srbije*, br. 44698/06 i sek. stav 51., 1. decembar 2009, kao i *Cvetkovi protiv Srbije*, br. 17271/04, stav 41., 10. jun 2008). Stoga, Vladino protivljenje u ovom pogledu mora biti odba eno. Sud bi mogao u budu im slu ajevima ponovo razmotriti stav, ako Vlada pokaže, u pogledu konkretnih objavljenih odluka, efikasnost lijeka, sa posljedicom da e od podnosioca predstavke možda biti traženo da prvo iskoristi lijek prije nego li pripremi predstavku za Sud (vidjeti, *mutatis mutandis*, *Burden protiv Ujedinjenog kraljevstva* [GC], br. 13378/05, stavovi 43-44, 29. april 2008).

NEZVANI AN PREVOD

47. Sud napominje da žalba podnosioca predstavke nije o igledno neosnovana u okviru zna enja lana 35 stav 3 Konvencije. Dalje napominje da nije neprihvatljiva ni po kojem osnovu. Stoga mora biti proglašena prihvatljivom.

B. Osnovanost

1. Podnesci strana

a) Podnesci podnosioca predstavke

48. Podnosilac predstavke zadržava stav da presude doma ih sudova nisu bile u skladu sa zakonom, jer su sudovi trebali primjenivati Zakon o medijima iz 2002. godine, koji ne sadrži odgovornost glavnog urednika, kao i lanove 198-199 Zakona o obligacionim odnosima, koji obezbje uje druge forme pravnog zadovoljenja (vidjeti paragrafe 30, 31, 33 i 34 u gornjem dijelu teksta).
49. Podnosilac predstavke ponavlja da su doma i sudovi odbacili sve dokaze koje je predložio kako bi ustanovili da li je djelovao dobronamjerno i da li je javni interes poslužio u objavljivanju doti nog lanka. Posebno, odbili su da saslušaju svjedoka kojeg je predložio ili da pogledaju dokumentarni film (vidjeti paragraf 13 u gornjem dijelu teksta).
50. On je dalje iznio da, svojevremeno, nisu postojali zvani ni kontakti izme u ICTY i tadašnje Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) kojoj je Crna Gora pripadala; niti je postojala internet konekcija u Crnoj Gori. Shodno ovim injenicama, u potpunosti je zavisio od svog specijalnog dopisnika i sopstvenog razumnog procjenivanja konkurentske ure iva ke politike. Osim toga, sami tužitelj nijednom nije pokušao da ospori informacije u pitanju.
51. On je zadržao stav da je njegova izjava, kao što je navedeno u presudi Osnovnog suda (vidjeti paragraf 10 u gornjem dijelu teksta), bila više interpretacija doma eg suda što je rekao na saslušanju kada nije bio zastupan od strane profesionalnog advokata. Ono što je mislio je da svako ko je pratio tužiteljevu ure iva ku politiku u to relevantno vrijeme, lako bi mogao povjerovati da ICTY istražuje njegovu ulogu.
52. Kona no, podnosilac predstavke je iznio da je dodijeljena nadoknada nesrazmjeran, imaju i u vidu njegova skromna primanja u to vrijeme (vidjeti paragraf 20 u gornjem dijelu teksta).

b) Podnesci Vlade

53. Vlada je iznijela da su doma e odluke bile u skladu sa zakonom, pošto je Ustav zabranjivao retroaktivnu primjenu zakonodavstva i nije bilo zakonske osnove za primjenu zakonodavstva usvojenu 2002. godine (vidjeti paragraf 24. u gornjem dijelu teksta).

NEZVANI AN PREVOD

54. Oni su ponovili da sloboda izražavanja nije bila apsolutno pravo, već ograničeno u značajnom obimu, uključujući i interes zaštite časti i reputacije drugih.
55. Vlada je zadržala stav da je član 10 propisivao ne samo slobodu medija da informišu javnost, već i pravo javnosti da bude propisno informisana, pri čemu je to posebno važno u pogledu ICTY i krivičnih postupaka za ratne zločine, s obzirom da čine pitanja od najvećeg javnog značaja. Saglasni su da dok je javna debata o pitanjima od javnog značaja, uključujući i uređivačku politiku, posebno tokom rata, bila potpuno legitimna u demokratskom društvu, ipak je bilo neprihvatljivo pogrešno informisati javnost objavljivanjem tvrdnji da se spremaju međunarodni krivični postupci protiv osoba, kada to nije bio slučaj.
56. Zadržali su stav da su informacije u pitanju bile jasno nabrojane činjenice, za koje se utvrdilo da su bile potpuno netačne (vidjeti paragraf 9. u gornjem dijelu teksta), te da je njihov cilj bio diskreditovanje tužitelja. Domaći i sudovi su pouzdano ustanovili da podnosilac predstavke nije djelovao dobronamjerno, pošto informacija nije bila ništa više od nedatirane kucane liste imena, koja ne sadrži objašnjenje koje bi moglo voditi zaključku da je ICTY na bilo koji način zainteresovan za listu novinara.
57. Oni su istakli neprofesionalan stav podnosioca predstavke radi njegovog neprovjeravanja vjerodostojnosti informacija, posebno njegov nedostatak interesovanja za tačnost istih (vidjeti paragraf 10 u gornjem dijelu teksta). Domaći i sudovi su legitimno odbili da saslušaju svjedoke koje je on predložio i propisno objasnili zašto. Po mišljenju Vlade, podnosilac predstavke nije dokazao u domaćim postupcima da je dopisnik zaista imao takav status u *Liberalu* ili da je bio autor članka.
58. Oni su osporili navode da izjava podnosioca predstavke nije tačno navedena, s obzirom da on nikada ranije nije davao primjedbe na vođene zapisnika suda, iako je bio pravno zastupan.
59. Na kraju, sumnjali su da je penzija jedini prihod podnosioca predstavke.
60. Vlada je zaključila da je miješanje domaćih sudova u pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja u ovom predmetu imalo legitimni cilj, te da je presudena nadoknada odgovarajućim tom cilju, posebno kada se sagleda činjenica da su informacije u pitanju dalje prenošene od strane novinskih agencija širom bivše Jugoslavije, kao i od strane radio stanice Slobodna Evropa, te tako bile dostupne velikom broju ljudi.

2. Relevantni principi

61. Sud naglašava ključnu ulogu štampe demokratskom društvu. Iako štampa ne smije prekoriti određene granice, posebno u pogledu ugleda i prava drugih, njena je dužnost da prenosi – na način koji je konzistentan njenim obavezama i odgovornostima – informacije i ideje o svim temama od javnog značaja. Novinarska sloboda takođe pokriva moguće pribjegavanje obratku koje obuhvata izvjestan stepen pretjerivanja i provokacije (vidjeti *Dalban protiv Rumunije* [GC], br. 28114/95, stav 49, ECHR 1999-VI).

NEZVANI AN PREVOD

NEZVANI AN PREVOD

62. Prvenstveno je na nacionalnim vlastima da procijene da li postoji „goru a društvena potreba“ za ograničavanjem slobode izražavanja i, prilikom vršenja te procjene, vlasti uživaju određeno polje slobodne procjene (vidjeti *Lindon, Otchakovsky-Laurens i July protiv Francuske* [GC], br. 21279/02 i 36448/02, stav 45, ECHR 2007-...). U slučaju jeva koji se tiče štampe, polje slobodne procjene države je, interesom demokratskog društva, ograničeno na osiguravanje i održavanje slobodne štampe. Zadatak Suda u sprovođenju svoje funkcije nadzora jeste da vidi miješanje prijavljeno u svjetlu predmeta kao cjeline i da odredi da li razlozi koje nacionalne vlasti navode da bi ga opravdale jesu “relevantni i dovoljni” i da li je preduzeta mjera proporcionalna krajnjem legitimnom cilju (vidjeti *Vogt protiv Njemačke*, 26. septembar 1995, stav 52, Serija A br. 323; i *Jerusalim protiv Austrije*, br. 26958/95, stav 33, ECHR 2001-II).
63. Pažljivo treba razlikovati činjenice i vrijednosne stavove. Postojanje činjenica se može dokazati, dok istinitost vrijednosnih sudova nije podložna dokazivanju. (vidjeti *Cumpănu i Mazăre protiv Rumunije* [GC], br. 33348/96, stav 98, ECHR 2004-XI, i *Kasabova protiv Bugarske*, br. 22385/03, stav 58 *in limine*, 19. april 2011).
64. Član 10 Konvencije ipak ne garantuje u potpunosti neograničenu slobodu izražavanja, čak i u pogledu štampinog bavljenja pitanjima od značajnog javnog interesa. Shodno paragrafu 2 člana 10, upotreba takve slobode sa sobom nosi „dužnosti i odgovornosti“, koje se tako i odnose na štampu. Te „dužnosti i odgovornosti“ dobijaju na značajnu kada postoji pitanje, kao u ovom predmetu, napada na ugled pomenutih lica i ugrožavanja „prava drugih“. Zbog „dužnosti i odgovornosti“ kao sastavnog dijela vršenja slobode izražavanja, zaštita novinara po članu 10 u pogledu izvještavanja tema od opšteg značaja uslovljena je njihovim dobronamjernim djelovanjem kako bi obezbijedili tačne i pouzdane informacije u skladu sa etikom novinarstva (vidjeti, *mutatis mutandis*, *Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške* [GC], br. 21980/93, stav 65, ECHR 1999-III; kao i *Rumjana Ivanova protiv Bugarske*, br. 36207/03, stav 61, 14. februar 2008, i *Kasabova protiv Bugarske*, navedeno gore, stav 63).
65. Konačno, iznos presudne nadoknade mora „sadržati razuman odnos proporcionalnosti prema... [moral] ... povredi... pretrpljenoj“ od strane tužitelja u pitanju (vidjeti *Tolstoy Miloslavsky protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 13. jula 1995, stav 49 Serija A br. 316-B; *Steel i Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 68416/01, stav 96, ECHR 2005 – II, gdje je Sud smatrao da šteta „presudna... iako relativno umjerena shodno savremenim standardima... [jeste] ... prilično velika kada se upoređi sa skromnim приходima i resursima... podnosioca predstave...” i kao takva krši Konvenciju; vidjeti tako i *Lepojevi protiv Srbije*, br. 13909/05 stav 77 *in fine*, 6. novembar 2007, gdje je ustanovljeno da je obrazloženje doma ih sudova nedovoljno, s obzirom da je, izmeću u ostaloga, iznos presudne nadoknade i troškova ekvivalentan približno osam prosječnih mjesečnih plata.)
3. *Podnesci Suda*
66. Razmatrajući i predmet, Sud smatra da je pravosnažna presuda parničnog suda bez sumnje

NEZVANI AN PREVOD

predstavljala miješanje u pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja. U pogledu relevantnih odredbi Zakona o obligacionim odnosima i zabrane retroaktivne primjene Zakona prema Ustavu Crne Gore, Sud je zadovoljan što je miješanje bilo „propisano zakonom“ shodno značenju član 10 stav 2 Konvencije (vidjeti paragrafe 24, 30 i 31 u gornjem dijelu teksta). Sud ne smatra da se član 198 Zakona o obligacionim odnosima, (vidjeti paragraf 30 u gornjem dijelu teksta), na koji se pozivao podnosilac predstavke, mogao primijeniti u ovom predmetu jer se ticao nadoknade za materijalnu štetu. Sud dalje prihvata da je osporena presuda usvojena u težnji ka legitimnom cilju, drugim riječi ima „radi zaštite ugleda“ drugog lica. Ono što ostaje da se riješi je, dakle, pitanje da li je miješanje bilo „neophodno u domaćem društvu“.

67. U vezi sa posljednjim, Sud smatra da je osporeni članak bio jasno baziran na navodnoj činjenici i kao takav nije podložan dokazivanju. Stoga treba ispitati da li je bilo posebnih osnova u specifičnim okolnostima datog predmeta radi kojih bi se tražilo od podnosioca predstavke kao glavnog urednika nedjeljnika da potvrdi da li je informacija, koja je navodno oklevetala tužitelja, imala činjenični osnov. Sud u vezi sa tim napominje da je informacija sadržala ozbiljnu optužbu tužitelja, utoliko više s obzirom na osjetljivost regionalnog konteksta u vremenu u kojem je iznijeta. U vezi sa tim, Sud smatra da su bili neophodni određena opreznost i pažnja prije iznošenja informacije u javnost. Osim toga, situacija se mora ispitati kao što je predstavljena podnosiocu predstavke u dato vrijeme, prije nego li sa naknadnim razumijevanjem situacije na osnovu informacija sadržanih u ICTY pismu dobijenom tokom domaćih postupaka dugo vremena nakon toga (vidjeti paragraf 9 u gornjem dijelu teksta, vidjeti tako e *Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške*, navedeno gore, stav 66 *in fine*).
68. Sud napominje da je netačnost objavljene informacije bila, u suštini, glavni razlog presuživanja nadoknade štete od strane domaćih sudova. Podnosilac predstavke je, u svoje ime, napomenuo da je za njega bilo nemoguće provjeriti tačnost dokumenta koji je poslao specijalni dopisnik, jer nije postojala internet konekcija, niti zvanični kontakti Savezne Republike Jugoslavije i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY) u relevantno vrijeme. Domaći i sudovi su tek 2002. godine ustanovili da je informacija bila netačna, drugim riječi ima, šest godina i sedam mjeseci nakon što su domaći postupci pokrenuti. Ipak, nejasno je da li je data situacija bila uslijed neaktivnosti domaćih sudova ili zato što je bilo nemoguće ustanoviti vjerodostojnost informacije ranije.
69. Sud smatra da, u odsustvu zvaničnih kontakata i interneta, nije postojao razlog da podnosilac predstavke ne pokuša barem lično kontaktirati ICTY drugim sredstvima (telefon, faks, pošta) kako bi dvostruko provjerio postojanje činjeničnog osnova za navode. Sud razumije da vijest nije trajna roba, te da kašnjenje u njenom objavljivanju, čak i za kratak vremenski period, može da je liši svih njenih vrijednosti i interesa (vidjeti *izme u ostalog, Bozhkov protiv Bugarske*, br. 3316/04, stav 48, 19. april 2011, i institucije navedene u dokumentu). Ipak, u datom predmetu, članak nije objavljen u dnevnim novinama, već u nedjeljniku, što je podnosiocu predstavke dalo više vremena za

NEZVANI AN PREVOD

dvostruko provjeravanje informacije. Dodatno, izjava podnosioca predstavke koju je dao tokom doma ih postupaka jasno ukazuje da nije brinuo o potvrđivanju istinitosti ili o pouzdanosti informacije prije njenog objavljivanja u nedjeljniku (vidjeti paragraf 10 u gornjem dijelu teksta).

70. Dok je Vlada izrazila sumnju da je dopisnik bio autor članka, Sud napominje da je podnosilac predstavke tokom doma ih postupaka predložio da sudovi saslušaju dopisnika i još jednog novinara koji je bio prisutan u prostorijama nedjeljnika kada je osporena informacija primljena faksom (vidjeti paragraf 57, 11, 12 i 13 u gornjem dijelu teksta, itati tim redom). Ipak, sudovi su odbili da saslušaju predložene svjedoke.
71. Iako se može raspravljati da li je u specifičnim okolnostima predmeta podnosilac predstavke trebalo da li ne preduzme korake za potvrđivanje tačnosti osporene informacije, Sud smatra da u najboljoj poziciji za provjeru informacija bio specijalni dopisnik. Značajno je da je u vrijeme podnošenja predstavke zadržao stav da je vjerovao u profesionalizam specijalnog dopisnika nedjeljnika, te da je na račun toga zahtijevao od doma ih sudova da ga saslušaju. Sudovi su to odbili (vidjeti paragrafe 11 i 49 u gornjem dijelu teksta). Tako je podnosiocu predstavke bila uskraćena prilika da pokuša razjasniti situaciju. Sud podsjeća da nije, u principu, nespojivo sa članom 10 teret dokazivanja prebaciti na tuženog u postupku dokazivanja istinitosti klevetničkih izjava prema parničnom standardu. Ipak to zavisi od uslova da je tuženom dozvoljena stvarna mogućnost da to uradi (vidjeti *Kasabova protiv Bugarske*, navedeno gore, stav 58 *in limine*, i relevantne institucije navedene u tom dokumentu).
72. Registrujući i gore pomenuta razmatranja, Sud je spreman da prihvati da podnosilac predstavke nije uspio da preduzme odgovarajuće korake kako bi potvrdio osporenu informaciju, a također i da potvrdi da su doma i sudovi, sa njihovog aspekta, koristili priliku ograničen pristup predmetu odbijanjem predloga podnosioca predstavke da se saslušaju relevantni svjedoci. Ipak, Sud ne smatra da je neophodno zauzeti vrst stav o tim stvarima, jer je sa svake tačke gledišta presudna nadoknada za štetu podnosiocu predstavke neodgovarajuća (vidjeti, *mutatis mutandis*, *Kasabova protiv Bugarske*, navedeno gore, stav 68).
73. Posebno, Sud smatra da su presudne nadoknade za štetu i troškovi bili veoma visoki kada se uporede sa prihodima podnosioca predstavke u to vrijeme, jer su iste bile oko dvadeset i pet puta veće od penzije podnosioca predstavke (vidjeti paragrafe 14 i 20 u gornjem dijelu teksta; vidjeti tako i *Tolstoy Miloslavsky protiv Ujedinjenog kraljevstva*, navedeno gore; i *Lepoji protiv Srbije*, navedeno gore, stav 77 *in fine*). Dok je Vlada osporavala da je penzija podnosioca predstavke bila njegov jedini prihod, ista nije uspjela da dostavi dokaz za suprotno (vidjeti paragraf 59 u gornjem dijelu teksta). Sud napominje da rješenje o izvršenju, od 17. novembra 2009. godine, ukazuje da je podnosilac predstavke u to vrijeme radio za drugi nedjeljnik (vidjeti paragraf 16 u gornjem dijelu teksta). Ipak, ne postoje informacije u dosijeu predmeta da je radio u tom drugom nedjeljniku u vrijeme kada su doma i sudovi donijeli presude. U svakom slučaju, Sud smatra da su štete i troškovi, naloženi podnosiocu predstavke da ih plati tužitelju, bili

NEZVANI AN PREVOD

veoma visoki čak i ako se uopšteno uporede sa najvišim zaradama u Državi tuženog podnosioca predstavke (vidjeti paragraf 21 u gornjem dijelu teksta, vidjeti tako e *mutatis mutandis*, *Sorguç protiv Turske*, br. 17089/03, stav 37, ECHR 2009-... (izvodi)).

74. U zaključku, Sud nalazi da je presu ena nadoknada štete i troškova u datom predmetu nesrazmjerna legitimnom cilju (vidjeti *mutatis mutandis*, *Steel i Morris protiv Ujedinjenog kraljevstva*, navedeno gore, stav 97). Iz toga proizilazi da miješanje u pravo podnosioca predstavke za slobodom izražavanja nije bilo „neophodno u demokratskom društvu“.

75. Stoga je došlo do kršenja člana 10 Konvencije.

II PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

76. Relevantna odredba ovog člana glasi:

član 41

„Kada Sud utvrdi kršenje Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravedno zadovoljenje oštećenju stranci.“

77. Podnosilac predstavke potražuje 7,667.50 EUR u pogledu materijalne štete, pri čemu ovaj iznos odgovara štetama i pravnim troškovima presu enim u domaćim postupcima njemu na plaćanje, i 5,000.00 EUR u pogledu nematerijalne štete. Tako e je tražio 593 EUR za izlaganje sudskim troškovima i izdacima nastalim pred Sudom.

78. Vlada je osporila potraživanje u pogledu materijalne i nematerijalne štete. Posebno, zadržala je stav da ne postoji uzročna veza između štete i mogućeg kršenja člana 10. Konačno, domaća presuda još nije bila sprovedena i podnosilac predstavke nije platio iznose koji su mu presu eni da plati. Vlada je prepustila potraživanje podnosioca predstavke u pogledu sudskih troškova i izdataka procjenjivanju Suda.

79. Sud smatra da to pitanje nije spremno za donošenje odluke. Prema tome, to pitanje će biti rezervisano (odloženo), a naknadna procedura utvrđena, uzimajući pritom u obzir svaki sporazum do kojeg bi moglo doći između stranaka (član 75 stav 1 Poslovnika Suda).

IZ GORE NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* predstavku osnovanom;
2. *Presu uje* da postoji kršenje člana 10 Konvencije;
3. *Presu uje* da pitanje predstavke člana 41 Konvencije nije spremno za donošenje odluke i shodno tome
 - (i) *odlaže* pomenuto pitanje u cjelosti;

NEZVANI AN PREVOD

(ii) *poziva* stranke da podnesu, tokom tri mjeseca od datuma kada je presuda postala kona na u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije, njihova zapažanja po datom pitanju u pisanoj formi i, posebno, da obavijeste Sud o eventualnom sporazumu do kojeg bi moglo do i;

(iii) *odlaže* dalju proceduru i *delegira* Predsjedniku vijeća ovlaštenje da zakaže istu ako je potrebno.

Dokument sačinjen na engleskom jeziku i objavljen u pisanom obliku dana 22. novembra 2011. godine, u skladu sa članom 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Fato Araci
Zamjenik Registrara Odjeljenja

Nicolas Bratza
Predsjednik

¹ Podaci su uzeti sa internet stranice Zavoda za statistiku Crne Gore (Monstat) 21. jula 2011. godine <http://www.monstat.org/cg/page.php?id=24&pageid=24>.

² Podaci su bazirani na biltenima i saopštenjima koja je objavio Ustavni sud na internet stranici do 21. jula 2011. godine (<http://www.ustavnisudcg.co.me/aktuelnosti.htm>) i u Službenim listovima.

KOPRIVICA protiv PRESUDE CRNE GORE (OSNOVANOST)

KOPRIVICA protiv PRESUDE CRNE GORE (OSNOVANOST)